

Prædiken til juledag 2020. Salmer 99, 103, 118, 114, 112/105.

Det folk, der vandrer i mørket, skal se et stort lys, lyset skinner for dem, der bor i mørkets land. Du gør jubelen stærk, du gør glæden stor... læser vi hos profeten Esajas, en tekst man år efter år ligefrem kan glæde sig til at genhøre i julen. En af de flotteste i Det Gamle Testamente.

Det gælder jo om at se det lyse i tilværelse, tilføjede Klaus Wivel i sin lederartikel i Weekendavisen forleden og fortsatte især nu hvor mørket har sænket sig over landet, smitten spredes i rekordfart, storcentrene lukkes, og al social aktivitet indskrænkes. Sandt er det jo, at julen er i fare, forretningslivet vånder sig, og ensomheden truer, men mon ikke der er enkelte derude, måske især blandt lidt ældre herrer i landskabet, som i al stilfærdighed glæder sig over alt det, de nu har en lovlig undskyldning for at undgå?

Det kan man sagtens forestille sig. Oftest er det selvfølgelig noget, man får, der er den umiddelbare årsag til glæde. Men glæden kan lige så godt udspringe af det, der bliver mindre af; det, der ved at mangle kan bane vej for et enklere liv, som vi – jeg tillader mig at tale på fleres vegne - ønsker os lige så brændende, som vi i praksis har svært ved at beslutte os for det. Frivilligt. Endskønt det ellers ikke burde være så svært. For hvoraf kommer livsglæde og tilfredshed? Af et større udbud af det ene og det andet? Mon?

Det spørgsmål er der lavet videnskabelige undersøgelser af. Og der er god grund til, at vi i kirken taler mere om taknemlighed end eksempelvis om rettighed, og endda gerne tager Gud med ind for den større horisonts skyld. For selv om taknemlighed altid løber den risiko at blive misbrugt og latterliggjort af tyranner, som ikke har skam i livet, ændrer det ikke ved, at taknemlighed er åbenhed for det, der løfter og bærer, glæder og beriger, uanset hvor ubetydelig anledningen i sig selv kan forekomme, mens rettighedstænkning har sit fokus på det, der mangler, og som sin konsekvens, at selv det, man kunne have glædet sig over og kunne have været taknemlig for, lades ude af regningen til fordel for de mål, som i frohold til idealet endnu ikke er opfyldt.

Rettigheder har ethvert menneske i et retssamfund, men den dag, rettighederne i stedet har sit menneske, bliver dets glæder få og små.

Mens glæden kan finde sin anledning i uendeligt lidt og derfor er den perfekte strategiske partner på vejen til det eftertragtede enklere liv, om man tør gå den, bliver rettighedstænkningen ikke færdig med at påpege manglerne. Med mindre aftenbønnen, der tager Gud og det lidt større perspektiv på

tilværelsen med ind i ligningen, redder den sunde fornuft. Måske har glæden og det enklere liv fremtiden for sig.

At høre fortællingen om barnefødslen i Betlehem er som at se jordkloden igennem et mægtigt forstørrelsesglas, der bringer os tæt på en enkelt lokalitet, begivenhed, skæbne. I selskab med den kristne verdens over to milliarder mennesker føres vi denne ene gang om året fra Augustus og det kejserlige administrationsapparat ind i centrum af jordklodens liv, tilmed i dets enkleste form, og stjæler her et øjeblik fred og velsignelse til sjælen. En barnefødsel et sted i Betlehem, en begivenhed under offentlighedens radar, ikke en del af den kejserlige plan. I den kristne selvforståelse ikke desto mindre en opmuntring for os alle på hver vort sted.

For siges der faktisk ikke her noget om, hvad der er oppe og nede i tilværelsen, hvad der er centrum, og hvad der er periferi. *Og det skete i de dage, at der udgik en befaling fra kejser Augustus ...* og så ikke er ord mere om det, nu til det vigtige! Derfor kan det undre, at vi i den vestlige verden i dag kalder os demokratiske, oplyste, myndiggjorte og individualiserede, men – i hvert fald i regi af den medialiserede virkelighed - stadig hænger så underligt parasitært rundt i gangene på Christiansborg for at opsnappe hver eneste halvkvalede vise, der udgår derfra. Ikke, at det ikke er betydningsfuldt, hvad der foregår på Christiansborg med tilhørende regeringskontorer og statslige styrelser. Det er det bestemt, og da ikke mindst i krisetider. Det er her samfundets rammer sættes op, retningslinjer udstikkes, og her den nødvendige koordinering af det ene og det andet sker.

Men det er ikke her, livet bliver til. Det er ikke her, det indhold, der skal udfylde rammerne, skabes. *Ægte samfundssind vokser nedefra, ikke oppefra. For det er ikke staten, der skal styre og forme borgerne* - skrev chefredaktør Mads Sandemann i sin leder i JydskeVestkysten forleden, og det har han jo helt ret i, hvad til gengæld fordrer, at borgerene styrer sig. I hvert fald lægger udsagnet hele vægten i den daglige verden, det være sig i en stald i Betlehem, eller hvor den ellers udfolder sig og dag for dag afgøres af den enkeltes gøren og laden: i skolestuen, på autoværkstedet, på plejehjemmet, ved sygesengen, i fabrikshallen, på rådhuset, på stilladset, ved disken, i direktionslokalet, i auditoriet, i bageriet og hos tømrerlærlingen på taget. Det er dér, centrum er; det er dér det, der betyder noget, bliver til. I et diktatur, hvor et liv intet har at sige, skal borgerne hverken tænke eller tale eller gøre noget som helst andet, de ikke har fået besked på ovenfra. I et demokrati skabes samfundet dag for dag nedefra. Her betyder den enkeltes beslutninger, handlinger

og adfærd alt. Her bliver den enkeltes tillid til egen værdighed og oplevelse af at kunne tage ansvar derfor afgørende.

Men hvad er det så, vi endnu mangler at forstå af Betlehem, siden blikket – måske især på vilkår af en stadigt mere medialiseret virkelighed – alligevel bliver ved at skubbe sig opad? Sociologen, forfatteren og politikeren Henrik Dahl hævder i sin seneste bog, ”Den sociale konstruktion af virkeligheden”, at problemet er, at subjektet er forsvundet, altså borgeren som ansvarlig bærer af samfundet, og han siger, at det skyldes – ikke velfærdssamfundet i og for sig, men – den særlige udformning af velfærdssamfundet, vi har etableret os med. Hans hovedærinde er imidlertid en kritik af den såkaldte identitetspolitik, der efter hans opfattelse frem for at skabe de selvstændige borgere, samfundet har brug for, gør dem til hinandens linjevogtere.

En anden sociolog, tyske Andreas Reckwitz, taler om, at samfundet de sidste 30 år har været en fantastisk succes for mange, men en skuffelsesgenerator for flere, måske især blandt unge mennesker. I en kultur, der i stadigt højere grad er blevet en synlighedskultur, kommer følelsen af værdighed ikke længere indefra, men udefra. Værdighed er blevet et spørgsmål om, hvor mange der ser på dig. Og her følger opmærksomheden i en medialiseret kultur sin egen ubønhørlige logik: Den samler sig om de få, der løber med det hele. Men hvad så med resten, hvis bidrag der ikke mindre er brug for? Hvad så med oplevelsen af værdighed og betydning og ansvar hos resten?

Juleevangeliet taler om en glæde, der skal være for hele folket. I regi af evangeliet står vi - om end fysisk hver især på hvert sted, dog - i åndelig forstand samlede ved krybben i Betlehem, inderligt forbundne med hinanden, lige værdige med hinanden dér for Guds åsyn. Denne erfaring af fællesskab og lige værdighed skal nødvendigvis få betydning for den måde, vi oplever os selv på ude i samfundet. Man kan jo ikke være et menneske på kirkebænken (når vi igen må komme der) og et andet ved kasseapparatet. Men her bliver det et problem, hvis det åndelige liv, der forbinder os som mennesker, og hvorfra vi forstår os som lige værdige med hinanden, forsvinder ud af kulturen og sammen med det den større horisont. Tilbage bliver så kampen om antallet af likes, og den er ikke sjov. Tilbage bliver også den åndløse kamp mellem dem, der forsvare forskellene (fordi de profiterer af dem, ifølge Reckwitz: de rige, de mægtige, de smukke og de smarte) og dem, der føler sig trynet af de samme forskelle, og herimellem dem, der benægter, at forskellene findes.

Et fællesskab, der dyrker forskelle og frihed uden lige værdighed, er nådesløst. Og et fællesskab, der dyrker lige værdighed uden plads til frihed og forskellighed, er glædesløst. For det er trods alt forskellene, der glæder, opløfter, beriger, uanset om man selv tilhører den gråmelerede mellemvare, for hvem det er lykkedes at holde sine afvigende diagnoser skjult for omverdenen, eller er sprunget ud i hele paletten.

Jeg vender tilbage til Klaus Wivel og de ældre herrer, som interesserer mig: *Bliver deres jul ikke en anelse mageligere, nu hvor de ligefrem af hensyn til almenvellet, smittetrykket, de overbebyrdede hospitaler, den generelle danske sundhedstilstand, ja, selve den menneskelige civilisations overlevelse simpelthen kan føle sig nødsaget til at takke nej til de ellers mange fristende tilbud om julefrokoster og familiesamvær i juletræets varme skær? Tænk i samfundssindets navn – med sænket blik, foldede hænder og en liste af beklagelser – at kunne melde fra til alle de anmassende kram, alle de stive smil, den ujævne salmesang ...* Det er rigtigt. Og samtidig skal de ældre herre lige huske, at glæden skulle være for hele folket. Hvad det angår, er der såmænd plads også til deres bidrag. Så hvis blot en smule af deres angiveligt større ro, erfaring og fortrinsvis analoge livsvisdom i retning af det enkle liv kunne brede sig fra lænestolens dyb op igennem hele samfundskroppen, ville selv Guds engle synge derover. Glædelig jul! Amen.